

„ÉN A SZABADSÁG PÁRTJÁN ÁLLOK”

HERMAN LIPÓT 1920-BAN ÍRT NAPLÓJA 2.¹*Budapest, 1920. február 24.*

Elég későn keltem, Braun kárpitos jött a két képért, ami már 6-7 éve jár neki 2 bergére-ért.² Elvettem egy régi tájképet s rendbehoztam e célra. Közben jött Pólya Tibi a Horthy festésétől,³ s ő is kezd festeni a munkában levő képemen. Jöttek vendégek, vevők. Azok, kikkel egy liszt és zsír üzletet csináltam, ezeknek sógora, apósa, ismerőse. Lelkesedéssel szemlélték a képeket (egy öreg, ki hangos lelkesedő volt) vett egy képecskét 6000-ért. Kilátásban több vétel is. Bátyám érkezett meg nagy örömmökre Bécsből. Délig folyt a vásár. Délután egy kis akvarell kompozíció készült az eladott képről, melyről még egy nagyobb képet (70/120) tervezek. Azt hiszem jó kép lesz. Este a Fészekben, onnan Rózi vitt el. Hármában bátyámmal a Lipótvárosi Kaszinó pincéjében vacsoráztunk. Itt is jött hozzánk egy kövér úr (Rotter nevű), ki képet óhajtott venni. Szóval, szépen megy a vásár. Ha így folytatódik, még gazdag ember lehet belőlem. – Tegnap Popperék kisasszonyának, ki most itt van Pesten, adtam át 3000 Koronát szüleimhez való továbbítás végett. Persze Popper Alfréd úr⁴ nem tartotta be ígéretét, hogy ad öregemnek pénzt, pedig nagyon rászorulna. De ezek a gazdag emberek túl önzők. Elhatároztam, hogy nem állok vele emiatt többet szóba.

Budapest, 1920. március 3.

Túlságosan jó hangulatban éppen nem vagyok, s ha rossz híreket hallok, úgy most már idegeim is megérzik. De remélhetőleg sohasem pontosak a hírek, s bár általa-

¹ Herman Lipót naplói. Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Adattár, ltsz.: 19920/1977. 4594–4652. oldal. – A kéziratot kiolvasta, sajtó alá rendezte és jegyzetekkel ellátta: Bardoly István. Szerkesztette: Markója Csilla. Jelzések: < > törölt, de kiolvasható szöveg; <...> kiolvashatatlan szöveg; [] utólagos szerkesztői betoldás.

² Fotel

³ 1919. szeptember 3-án jegyezte fel: „Pólya Tibi érkezett meg Siófokról, festi Horthyt, s most ott erősen benn van a félérek társaságában. Meséli viselt dolgaikat, melyek feltűnően hasonlítanak a vörös terror dolgaihoz s módszereihez, csakhogy ezt megtorlásnak nevezik.” Herman Lipót naplójegyzetei 1919-ből. *Enigma*, 25. 2018. no 94. 26–27.

⁴ Popper Alfréd nagyszentmiklósi sertéskereskedőről van szó, akin keresztül Herman Lipót rendszeresen pénzt küldött szüleinek.

nosságban nem valami épületesek a viszonyaink, mégsem olyan vigasztalan a helyzet, mint sokan festik. Természetesen hallatlan jó volna kissé nyugodtan pihenni s elfelejteni a sok zavart, mely a legutóbbi időben itt körülöttünk megesett, de viszont okos dolog volna kissé kihasználni azt a fellendülést, mely momentán mesterségünk üzleti részében mutatkozik. Ki tudja soká tart-e még! Én ugyan nem vagyok etekintetben nagy pesszimista (mint Fleiner, ki bejövendőli a kép-krachot), de igen könnyen lehetséges, hogy enyhülni fog az ügy, s akkor jól fog jönni egy kis félretett pénz. Erről alapjában véve még nem beszélhetek, mert ma, mikor havonta 10–15 000 Korona adódik ki csupán az egyszerű házi szükségletekre, 25–30 ezer Korona még nem számít tőkének, még tartaléknak sem. Sok pénzt emésztene a festéshez és képekhez szükséges holmik is. Így a ráma már nagyon drágák s amellet az aranyozók még büszkéek is és nem szívesen vállalnak munkát. Kollektív kiállításomhoz pedig jó előre kell gondoskodnom rájáról. – Tegnapelőtt Giessweinnél⁵ volt valami megbeszélésféle egy kulturális egyesület megalakításáról *Aurora* címen, mely liberális és intelligens elveket vallana. Amennyiben minden politikától távol tartja magát, úgy esetleg lehet belőle valamit csinálni. Én magam nagyon nem akarok benne valami nagy szerepet játszani, alaposan meguntam ezeket a dolgokat, hálátlan és fárasztó szerep, de majd lesznek mások, akik buzgólni fognak ez ügy érdekében. – Az *Athenaeum*nak az illusztrációkat már el kellett volna készíteni, de nincs túlságosan nagy kedvem hozzá.

Budapest, 1920. március 7.

Tegnap a Fészekben „Rendőrest” koncert és bál, reggel 4 1/2-kor jöttem haza, Rózsi természetesen szörnyen muris, ami viszonyunk hátrányára van, mert módfölött bosszantó. Ma ő jött haza este 11 után, persze harag. Délelőtt a lisztes kép cserélő, tetszik nekik a kép, holnap már elviszik. Délben Gyula bátyám itt ebédelt, holnap visszautazik Bécsbe, de családja a héten hosszabb tartózkodásra Pestre jön. Délután az unalmas Bekányi látogatott meg, én természetesen dolgoztam ezalatt. Mostanában elkezdtem a Jakab-féle rendelést. A munka eléggé jól megy, bár az eredménye nem valami túlságosan kielégítő. Kissé keveset dolgozom természet után.

Budapest, 1920. március 12.

Már megint feljelentett valaki a rendőrségen hármunkat (Gárdost és Déryt),⁶ hogy a kommunizmus alatt erőszakkal soroztattunk.⁷ Ez a szemenszedett hazugság

⁵ Giesswein Sándor (1856–1923) pápai prelátus, politikus, keresztényszocialista politikus, országgyűlési képviselő.

⁶ Déry Béla (1870–1932) festő, a Nemzeti Szalon igazgatója.

⁷ 1919. április 22-én írta naplójába: „Népbiztosi megbízottunk, Pogány Kálmán tegnapelőtt este, be-

Herman Lipót: Pihenők (Heverő férfiak). Papír, grafit, 390 x 510 mm.

Herman Lipót gyűjtemény, ltsz.: 83.161.

© Vachott Sándor Városi Könyvtár, Gyöngyös

© Fotó: Szekeres Anna © HUNGART, 2018

természetesen semmivel sem támogatható, mégis kényelmetlenséget okoz, mert természetesen védekezésre kényszerít. Azt hiszem ezek a kellemetlenkedések egy ideig még eltartanak, mígnem maga az ügyesség vet nekik véget, amennyiben nem ad nekik hitelt. Addig tűrni kell a közszereplésem kényelmetlen hátrányait. – A Szinyei Merse Társaság ma tartja majd alakuló gyűlését. Úgy látszik Lázár fecsegése következtében a tegnapi *Pesti Napló*-ban már megjelent a társaság megalakulásáról egy hír, ami nem volt helyes. Jámor különben ma egy levelet juttatott hozzám

szélgetésünkkor bejelentette, hogy kimegy a harctérre. Nem volt valami túl bizakodó hangulatban, de azt mondta kérdésemre, hogy hogy lehet fegyelmetlen s kiképzetlen emberekkel sorkatonaság ellen harcolni – hogy mindent lehet! Tegnap Berénnyel beszélgettünk, ki a festők ügyét vette át, az ő véleménye az, hogy a szakszervezetnek is csinálni kell valamit abban az értelemben, ahogy a munkásság döntött.” (Herman Lipót naplójegyzetei 1919-ből. *Enigma*, 24. 2017. no 93. 67.) A lajstromozást kötelező erővel rendelték el végül a szakszervezeteknek: „A Képzőművészek és Iparművészek Szakszervezeteinek Szövetsége fölhívja festő-, rajzoló-, szobrász és ifjóművész szakosztályainak férfitagjait, hogy a Vörös Hadseregbe lajstromozás végett, e hó 9-én, pénteken délután 3 órakor a szövetség helyiségében jelenjenek meg. Csak 18–45 évesek jelentkezzenek.” *Népszava*, 1919. május 8. 5.

arról, hogy ő nem akar részt venni. Azt hiszem Bálint⁸ kihagyása miatt tette. De hát mindenkinek érzékenysége nem lehetünk tekintettel. Bálintot különben nem szeretik valami nagyon – némi zökkenők mindig elő fognak fordulni. Újabb tervünk a Szinyei-jutalom kiadásán kívül egy Szinyei Évkönyvet rendszeresíteni, melyben művészeti érdekességű cikkek jelennének meg, azonkívül a díjkiosztó bizottság előadóinak jelentése az esztendő művészeti termeléséről, mely, ha jól van megírva szenzációszámba mehetne. – Tegnap Rózsival Dán szőrmésnél⁹ kiválasztottunk egy rókát vagy 10 000 Korona értékben, melynek ellenében képet kell majd adnom. Vasárnap jönnek válogatni. Az üzlet momentán kissé lanyhul.

Budapest, 1920. március 13.

Tegnap délután megalakítottuk a Fészekben a „Szinyei Merse Pál Társaságot”, elnök Csók István, társelnök Petrovics Elek, ügyvezető Meller Simon, titkár Jeszenszky Sanyi, pénztáros Zádor István lett. Falus csodálatos szorgalmáról tett tanúságot, megírta a díszes Alapítólevelet, melyet mindegyik jelenlevő aláírásával látott el. A kommuniké valószínűleg holnap jelenik meg. Én nem vállaltam állást, hiszen e nélkül is buzgólkodom az ügy érdekében, s az egész dolog megtervezésében fő részem volt. A már Szinyei életében tervezett egyesülés ilyformán végre megtörtént, s jog szerint ennek a társaságnak kellene irányítania az egész magyar művészetet. Igaz, hogy mindenki benne van, ki a művészet terén nálunk számottevő ember. – Bármennyire akarjam is, nem tudom magam rávenni, hogy az *Athenaeum*tól vállalt illusztrációkat megcsináljam. Mindig máshoz van kedvem, s ma is inkább két vázlatot (egy figurálist és egy tájképet) festettem. Azt hiszem, lemondok az ilyen kényszermunkákról.

Budapest, 1920. március 17.

Március 14-ét és 15-ét a Szabadság, egyenlőség és testvériség ünnepét az „Ébredők” azzal ünnepelték, hogy néhány kávéházból kivetkék a zsidókat. A levegő különben is puszkaporos kissé. Párizsból az hírlik, hogy engedményeket nem tesz az Antant, a békeszerződést változatlanul kell aláírunk. Németországban (Berlinben különösen) monarchista puccs, polgárháború. Nálunk napok óta a pénz felülbélyegzésének híre, ijedt idegen valutavásárlás, kapkodás az 50 %-os kényszerkölcsön miatt. Tegnap minden esetre vettem 700 Koronáért könyveket, köztük egy Böcklinről szólót. Ez a művész igen érdekel, mert munkálkodása annak, amit én a „teremtő” művészetnek nevezek, igen erősen megfelel. Más kérdés, hogy teljesednek a képeiben mindazon követelmények, melyeket én egy jó, illetőleg ideális képhez fűzök. De festményeiből

⁸ Bálint Zoltán (1871–1939) építész.

⁹ Dán Leó és Fülöp szőrmekereskedése a Dorottya u. 5/7-ben volt.

én nem is azt tanulom, hogy poétikus gondolatokat az ő módján kell megtestesíteni, hanem hogy az ember akaratosan és önkényesen fesse azt, amit magában érez és amit szeret. Sokszor azt érzem, hogy a művész a festészeti mesterség űzése mellett tulajdonképpen ott kezdődik, amikor valósággal önkényesen alkot. A lefestő, bármily tökélyre viszi is ebbeli készségét, mégiscsak alacsonyabb rendű munkát végez. Nem mondom, hogy a természetnek modellszerű igénybevétele mellett nem lehet képet festeni. De a művész akaratának teljes mértékben meg kell a képen nyilvánulnia. Bizonyára igaza van azoknak, kik azt állítják, hogy a természet folytonos tanulmányozása, a szorgalmas stúdiumfestés a lépcső a képek alkotásához. De minden jó példa mellettem szól, Rembrandt, Rubens, Michelangelo, Titian, Tintoretto stb. – Mostanában tájképeket komponálok kis figurákkal. Érdekes és szórakoztató módja a festésnek. Az illusztrációkra még mindig nem bírom magam rávenni. Tán el is maradnak. A pénzkeresést újból előről kell kezdeni, mert a kényszerkölcsön alaposan megrövidítette keresményeimet. És mintha alább is hagyott volna kissé a vásárlási kedv. – Bátyám újra itt van, nemsokára végleg visszaköltöznék, csak most Éva¹⁰ számárárhöge miatt a Semmeringre kellett menniök. – Réti Istvánnak egy régebbi cikkét közli a *Nyugat* a rajztanítás reformjáról.¹¹ Meglepő, hogy milyen éles elme, s mennyire jól tudja írásban kifejezni magát. Ha egészen az írásra adná magát, ő volna a magyar Fromentinünk.¹² Festeni lusta, azt hiszem a hosszú szünetelés következtében ki is jött belőle. Kár volna, ha képességét nem gyümölcösztetné a művészeti irodalom terén. Nagy hasznára volna a művészeti kultúránknak. Ha lehetővé válik tervezett Szinyei Évkönyvünk kiadása, az ilyen egészen komoly cikkek a művészeti kérdésekről méltó helyen jelenhetnének meg. Most csak az a kérdés, megcsinálható-e olyan módon, mint ahogy mi azt elképzeltük.

Budapest, 1920. március 21.

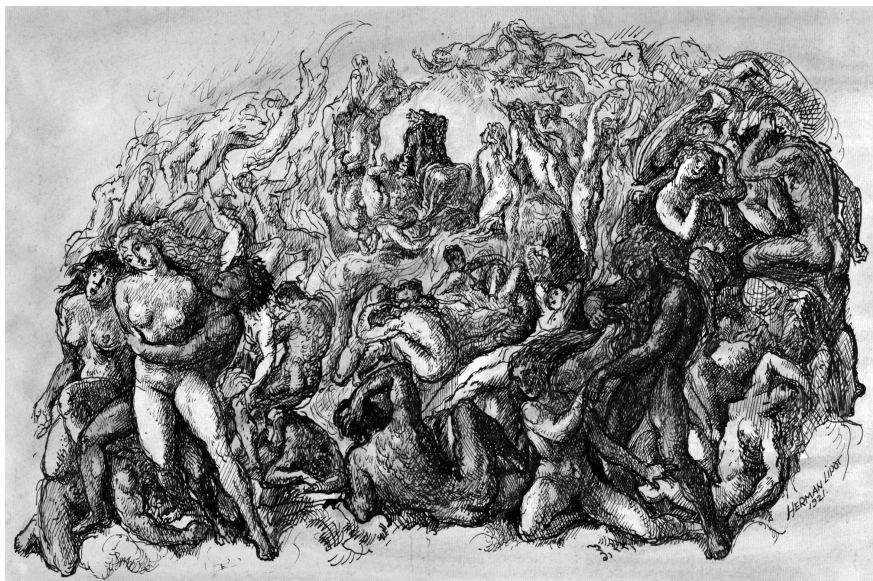
Ma korábban kellett kelnem, Gárdossal a rendőrségre egy detektívhez mennem, ki az ügyesség utasítására kihallgatott bennünket egy feljelentés ügyében, mely szerint mi erőszakkal kényszerítettük a szakszervezet művésztageit sorozásra. A vád természetesen teljesen alaptalan, folytatása nem is lesz, de azért ez a sok szekírozás egészen kényelmetlen, s eljövét a rendőrségről újból erősen megfogadtam, hogy közügyet többet nem vállallok, mert íme csak kellemetlenségek származnak belőle. Elég volt e naiv altruizmusból. – Délelött vendégjárás volt nálam (vasárnap lévén). Kemény Simon, Győri Kata s Schossberger báró, majd később Fleiner Csáktornyaival.¹³ Vétel nem volt, éppen csak kilátások. Pedig momentán a lebélyegzés eredményeképpen

¹⁰ Herman Lipót Gyula bátyjának leánya.

¹¹ Réti István: Képzőművészeti nevelés. *Nyugat*, 13. 1920. I.: 245–256.

¹² Eugène Fromentin (1820–1876) fest, népszerű művészeti könyvek és regények írója.

¹³ Talán Tornyai-Schossberger Lajos vagy Rezső. Győri Kata: Győri Károly (1880–1927), *Az Est* újságírójának beceneve. Csáktornyai Zoltán (1886–1921) festő.

Herman Lipót: Küzdelem (Megkísértés jelenet), 1921. Papír, akvarell, tus, 300 x 400 mm. Herman Lipót gyűjtemény, ltsz.: 83.142. © Vachott Sándor Városi Könyvtár, Gyöngyös © Fotó: Szekeres Anna © HUNGART, 2018

némi pénzsűke állott elő nálam. De hát remélhetőleg nem tart soká. Délután ellenben jött Rózi anyja, később egy érdekes kísérletemen dolgozgattam. *Fürdőző nők* című képem tervét a szemközti oldalról próbáltam megfesteni. Ez annak a dokumentálása, hogy egy festmény alaprajzát is meg kell szerkeszteni, nem csak egy szoborét és épületét. – Félek, hogy Falus ügyéből¹⁴ kényelmetlenségek származnak. Vacsora után Kandó jelentkezett (már tegnap előtt érkezett Svájcából). Herquettel Polgárekhoz mentünk, hol zsúr volt. Vagy 45-en voltak jelen, Ébredők, művészek, zsidók, sőt vadzsidók. Csodálatos látni Tibit, mint arrivé-t.¹⁵ Milyen csodás az idők járása! Ki hitte volna?

Budapest, 1920. március 25.

Tegnap volt a Fészek közgyűlése, Orbán fellebbezése a kizárása ellen,¹⁶ amit én helytelenítettem, hogy szőnyegre hozzák. Nem is sikerült a jóvátétel, sőt mi is kap-

¹⁴ 1920. április 20-án jegyezte fel Herman: „A Fészekben tegnap a választmányi gyűlésen – úgy hallom – felhánytorgatták a Falus-féle zseton ügyet. Nagyon sajnálnám, ha komoly következményei támadnának. Hihetetlen, néha milyen gyerekes linkségeket követ el, rontván renométját.”

¹⁵ Befutottat – talán Pólya Tiborra utal.

¹⁶ Orbán Dezső festő, akit a Tanácsköztársaság alatti tevékenységéért (1919. január 14-én az Iparművé-

tunk néhány deftert¹⁷ a védelemért. Róma nagyon gyengén viselkedett, Beöthy szemtelenül,¹⁸ Hoffmann ostobán. Ez a különben okos fiú egyik hibát a másik után követte el. Néha már bosszant, hogy milyen kényelmetlen helyzetbe hozza az embert. Mindig megfogadom, hogy nem megyek vele közös dologba és mégis elkövetem a hibát. Éjjel haza jővén még mindig bosszantott a dolog.

Budapest, 1920. március 26.

Orbán kivált az Artes „kötelékéből, az agrár igazgató kitette a tegnapi balsiker miatt”.¹⁹ Nem is sajnálom, mert oly ostobaság volt ezt a dolgot szőnyegre hozni, s magamnak is szégyenkezniem kell a sikertelenség miatt. Határozottan hátrányomra van, hogy ebben az esetben mint védő szerepeltem. S ezt Hoffmann ügyetlenségének kell felróni, mert jobb meggyőződése ellenére cselekedtem. Természetesen az eset nem valami tragikus, éppen csak bosszantó. Ma a Duna korzón Elek Sándor igazgató²⁰ barátjával, Vágóval beszéltem, ki kilátásba helyezte, hogy velem fog részletesen tárgyalni Elek. Úgy látszik, rám gondolnak az ügyvezetői igazgatói hely betöltésénél, amit én természetesen nem fogadok el, nem köthetem le magamat, miután időm legnagyobb részét mégiscsak festésre kell szentelnem. De lehetséges itt még egy másik megoldás is. Majd meglátjuk, hogyan. A Szépművészeti Régi Képtárában voltam ma, újonnan rendezték, sok tanulságot rejt magában. Most, hogy müncheni utazásunk a német forradalmi viszonyok következtében minden valószínűség szerint alaposan eltolódott, egy ideig még itteni képtárunkra leszek utalva, esetleg a bécsire, hol szintén sok a tanulnivaló. Sok képemet be is kell fejeznem itthon, mielőtt kényutazásra mehetek. – Gyönyörű tavaszi idő, Rózsi kéjeleg az élvezettől, melyet neki ez az évszak nyújt.

szeti Iskolában megalakult a Képzőművészek Szövetsége. Elnöke: Erdei Viktor festő, alelnökei: Orbán Dezső festő és Bokros Birman Dezső szobrász lett. Választmányi tagok lettek többek között: Kádár Béla, Kmetty János, Nemes Lampérth József, Pátzay Pál, Tihanyi Lajos. Ld.: *Népszava*, 1919. január 15. 7.) zártak ki a Fészekből.

¹⁷ Ebben az esetben: megjegyezték részvételüket. Herman 1919-es naplói tanúsítják, hogy igen rossz véleménye volt Orbánról, mint emberről is. Ennek ellenére kelt védelmére.

¹⁸ Róna József (1861–1939) szobrász; Beöthy László (1873–1931) újságíró, színigazgató.

¹⁹ Ez a napilapok úgy közölték, „hogy Orbán Dezső a társaság kötelékéből kivált.” *Pesti Napló*, 1920. március 26. 6. – Az Artes későbbi igazgatóságának tagjai: „Lányi Mór, dr. Bálint József, báró Madarassy-Beck Gyula, Hartenstein Jenő, dr. Hoffmann Lajos, Hoitsy Pál, Kober Leó, dr. Lénárt Vilmos, Magyar Miklós, dr. Mautner Dezső, Marches Gaetano di Süni, Telcs Ede.” *Nagy Magyar Compass*, 48/2. 1920/1921. Budapest, 1922. 819.

²⁰ Elek Sándor (1891–1920) a Magyar Agrár- és Járadék Bank és a Magyar-Olasz Bank ügyvezető igazgatója volt.

Budapest, 1920. március 29.

Még tegnap elkezdtem a *Fürdőzők* című kompozícióm egy nagyobb változatát (120/90), melyet ma alá is festettem. Elég kellemesen indul. Ilyenkor az elején, mikor a jól alászürekézett alapra kerül a festék, mindig kellemes frissességgel hatnak a dolgok. Ehhez csak az kéne, hogy rajzban már megállapodottnak kéne lennie a kompozíciónak. De ez egyelőre még nem megy, bármennyire szeretném is. – Ma látogatók is voltak a vasárnap délelőttire való tekintettel. Lilyék, majd Dánék, kiktől múltkor Rózi előlegként átvette a rókáját. Bosszantott, hogy milyen hazudozással s alkudozással akarták a képet megkapni. Délután a tavasznak áldoztunk, gyönyörű a szomszéd kert gyümölcsfáinak fehér virágzása (!), festettem keveset, majd besétáltam Rózsival. Ilonka és Évi ma jöttek állítólag a bécsi hajón, de miután ez 8-ra volt jelezve, nem várhattam meg. Beszóltam Bániczkiékhoz, Gyuláék házmesteréhez, s elmentem a Fészekbe. Vacsora után Fleinerékkel és s Herquettel egy bárba mentünk – wegen parnosse leben...²¹ Kissé unalmas emberek, de hát muszáj velük jóban lenni, mert az üzlet ismét megcsappant kissé. A múlt hónapi iram most nem folytatódik. De lehet, hogy újra megindul – most nagy pénzsűke van a lebélyegzés okozta pénzmenekülés következtében. De ha a vagyonadó előrevetíti árnyékát, tán ismét képekbe menekül a készpénz. Reméljük.

Budapest, 1920. március 30.

Tegnap délben Ilonkáéknál²² voltam, megérkeztek Bécsből. Éva rosszul néz ki a számarköhögés következtében. Mesélte, hogy milyen szép volt Bécsben, mi mindent látott. Délben kissé a korzón voltam, Molnár Gézával beszélgettem Szinyeiről. Szeretném, ha a Szinyei Évkönyv számára ő írna valamit Szinyeiről, az emberről. Hiszen jól ismerte, s bizonyára emlékszik sok karakterisztikus dologra. – Délután Rózsival Fleinerhez mentünk zsákszövetért. Fleinerrel Fényes műtermébe,²³ hol kiválasztottunk megvételre egy tabáni tájképtanulmányt. Fényes úgy van a vevőivel, hogy mindig a 10 év előtt festett képeit kívánják, s nem a legújabb műveit, melyekhez még nem tudnak hozzászokni. Még mindig kompozícióit festi, melyeknek elkészítése neki momentán nagy élvezetet okoz. Bizonyára sok kvalitást egyesítenek magukban, de az az érzésem, hogy nem rendelkezik elég bájjal s ügyességgel, hogysem az ilyesféle dolgokat meg tudná oldani kielégítő módon. Figurái a képeken merevek és szögletesek, babaszerűen vannak elrendezve. Kompozíciói szempontjából pedig túl szimmetrikusak és naivak. Meglehet, hogy a gyakorlat folytán ezek a merevségek s kései naivitások enyhülnek, teljesen nehezen fognak eltűnni. Azt hiszem kissé későn fogott ehhez a kísérlethez.

²¹ a létfenntartás miatt (jiddis)

²² Gyula bátyja felesége.

²³ Fényes Elek ekkoriban a Teréz krt. 32-ben élt.

Budapest, 1920. április 1.

Reggel levelet kaptam Déry Bélától, amelyben nagyon hálasan és melegen köszöni, amiért a Fészek közgyűlésén védelmembe vettem. De mindjárt ajánlkozik, hogy dolgozzunk ki együtt valami egyesületi reformtervet. Ebbe természetesen nem megyek bele. Megvédtem őt, mert a büntetést, mely abban állott volna, hogy a klubból kizárják, túlságosan szigorúnak tartottam, s egyéni bosszú (Róna) kifolyásának. De tulajdonképpen nem tartom alkalmas embernek Déryt, hogy művészetpolitikát csináljon, nem eléggé okos, egyenes, csupán buzgó. De magamra nézve is hasznosabbnak látom, ha egy ideig közügyekkel nem foglalkozom – most momentán nincs is szükség rá. A jó művészeknek is elég jól megy, a rosszabbaknak is. A művészeti egyesülés megreformálására momentán nincs nagy szükség, mert egyénileg jól megy a művészeknek. Kiállítási helyiségek a mi viszonyainkhoz mérten bőven vannak, csak félreismert tehetség van kevés. Amire igazán rászorul a művénytársadalma az országnak, az a művészi légkör megteremtése. Ezt csakis a kultúrintézmények fejlesztésével lehetne megcsinálni. Így a múzeum körüli ügyek pártfogásával, a művészeti irodalom fejlesztésével, egy művészek és írók társaskörének megteremtésével – szóval azokkal a célokkal, melyeket a Szinyei Társaság tűzött maga elé. Most még nem dolgozik ez a társaság olyan buzgalommal, mint ahogy kellene, de talán nem is olyan nagy baj ez egyelőre, mert a mostani mérges közállapotok ezt nem tűrik. De meg kellett alakítani azért, hogy abban a percben, ahogy az lehetségessé válik, intenzíven munkába fogjon. Az egyesületben is foglalkoznak reformokkal, valamilyen *société*²⁴ rendszert akarnak bevezetni, és én ennek magjául az állami aranyérem s a társulati díj mestereit ajánlottam. Most az a tervük, hogy ezt az újítást, ha kell erőszakkal keresztül viszik, ami abban állana, hogy ha nem fogadja el a közgyűlés a tervezetet, széjjel megy az egyesület, az idősebb tagok kilépnek, s egy új egyesületet alakítanak éppen a *société* elv alapján. Zala és Knopp említették ezt a tervet nemrég, és én még tanácsokat is adtam nekik erre nézve. Az egyesület tulajdonképpen már régen halálra van ítélve azáltal, hogy nagyon különböző elemek vannak benne. Magában foglalja ugyanis a művészeket, a tanárokat, a dilettánsokat s a giccselőket. A normális fejlődés az volna, ha a különböző frakciók secessiot képezve kiválnának. Mindjárt tisztulna a helyzet. Természetesen ez utópia. Hiszen bebizonyosodott a mi asztaltársaságunk megalakításánál, hogy minden alakulásnál bizonyos személyi dolgokra kell tekintettel lenni. S mikor végül nagy nehezen megállapodik az ember, jönnek a Gárdosok, Székely Andorok,²⁵ Bálint Zoltánok, hogy őket kifejejtették. Hallom különben, hogy Penteleiék²⁶ s Zaláék köre valami Munkácsy Társaságot tervez ellensúlyozásul. Nem is volnánk Pesten, ha nem alakulna rögtön egy kontra vállalat. De ez igazán nem káros dolog, ha kulturális célzattal több társaság alakul meg. – Tegnapelőtt Falus volt itt Pólya

²⁴ társaság

²⁵ Székely Andor (1877–1969) festő, karikaturista.

²⁶ Pentelei Molnár János (1878–1924) festő.

Herman Lipót: Kávéházban (New York Kávéház), 1918. Papír, ceruza, 210 x 310 mm. Herman Lipót gyűjtemény, ltsz.: 83.134. © Vachott Sándor Városi Könyvtár, Gyöngyös © Fotó: Szekeres Anna © HUNGART, 2018

társaságában, s végignézték a készülő képeimet. Tetszettek a dolgok s konstatazták, hogy szorgalmas gyerek vagyok. Tegnap Basch Andor jött el, vele Hatvany Ferenchez mentünk, anyósa és felesége²⁷ társaságában teáztunk, beszélgettünk igen unalmas és fölösleges dolgokról. A végén előrajzolást kellett végeznem. Este a Fészekben. Asztaltársaságunknál mindig újabb és újabb emberek tűnnek fel. A Nemzeti Hadseregbelieket Tibi hajtja fel Horthy környezetéből, mások meg úgy ragadnak hozzánk, mint a bogáncs. Tegnapelőtt délután Kasnya²⁸ elvált feleségéhez voltunk hivatalosak teára, ahol elég kellemesen töltöttük el az időt – Kasnyáné, Péterné, Pólyáné, Ruppné s még egynehányan víg táncoló társaságot alkotnak, hol egymásnál, hol másoknál jönnek össze s szórakoznak. Én magam ritkábban vagyok velük, mert a foxtrott meg egyéb modern táncok igazán nem képezik fő jellemtulajdonságaimat. Másrészt viszont szívesen járok még mindig kissé olaszosan, s sokszor borotvátlan, aminek minden valószínűség szerint nincs

²⁷ Hatvany Ferenc felesége Királdi-Lukács Lucie (1895–1986) volt, akinek édesanyja Freyenfeld Róza Mária (1875–?).

²⁸ Andaházy Kasnya Béla (1888–1960 k.) festő.

túláságosan nagy vonzereje. – Rózsának boldog öröme, hogy kész lett az új tavaszi ruhája. Nagyon tud örülni az ilyesminek.

Budapest, 1920. április 3.

Pénzügyi zavarok fenyegettek, de Szépművészetitől kapott 16 000 Korona postapénz kisegített a zavarból, sőt a rendelt rámak ára is biztosítva van. Most utóbbi dolog a fő gondom, mert őszre mégiscsak meg kell csinálnom a kiállításhoz, bár ki tudja milyenek lesznek akkor már a viszonyok. Ha a pénzügyeink nem tisztázódnak akkorára, s ez valószínű, bizonyára fognak még vásárolni az úgazdagok. Nagy csapást fog ránk mérni a vagyonadó, s a „Turul” kiadásával történő pénzdevalváció.²⁹ Ámbár lehetséges ebben is meglepetés. A müncheni utunk most bizonyára elmarad, hiszen Németországban nincsenek valami épületes viszonyok, de lehetséges, hogy Bécsbe utazom majd pár napra bátyámmal. A nyáron talán a Balaton mellé utazunk Rózsival kissé pihenni, s tájképet festeni. További tervem a jövő télen Olaszországba utazni vagy bárhová, csak nem Pesten maradni. – Apponyi visszatérve párizsi útjáról néhány kellemetlen dolgot sugott az itteni nagylegények fülébe. Természetesen még mindig el lehetünk készülvén rá, hogy fellángolnak kényelmetlen esetek, minden látszólagos csend után így szokott történni, de az új „himnusz”-ból való kiábrándulás már kezdetét vette. Az egyesületben ugyan még valami puccsra készülnek a nemzetiek, de annyi baj legyen. Legfeljebb nem fogunk kiállítani a Múcsarnokban, hiszen eddig se igen tettük. Minden esetre jó volt a Szinyei Társaságot megalakítani. Szükség esetén ez lesz az egyetlen szilárd pont, melyre támaszkodhatunk, ha szétrobban az egyesület. Tegnap délután Rózsival felmentünk Falushoz, mert megbeszéltem, hogy ad egy csipkefüggönyt kért. Rózi el is vitte kimosni. Én ott maradtam uzsonnán. Elek kifejtette előttem nagyszabású tervét egy iparművészeti műhelyről, melyhez az anyagiakat a Hitelbank szervezte konzorcium adná. Kéjelgett a tervei elmondásában, zsenialitása éppen ezeknek a terveknek megkoncipiálásában nyilvánul meg legpregnansabban. Hiszen ugyanez a terv volt a Steckenpferdje,³⁰ mikor Londonból hazajött, majd mikor Berlinben voltunk, később Nagybányán a Kecskeméti Művésztelep megtervezését eredményezte (éppen ma olvastuk az *Új Nemzedék* című lapban, hogy a kecskeméti telep 10 évi fennállás után feloszlik).³¹ Most azonban nagy jövedelemről s óriási pénzekről van szó, neki állítólag biztosítanának 10 ezer évi fikszumot s 5 %-ot a jövedelem után). Elkezdni kétségtelenül kitűnően tudja ezeket a dolgokat, kár, hogy később ellankad! Ma délután bementem kissé a Bergerbe,³² Falus ott ült. Együtt mentünk el, s séta közben szóba került festési törekvésünk. Egé-

²⁹ Ebben az időben szó volt arról, hogy Turul néven új pénzt vezetnek be a Korona helyett.

³⁰ vesszőparipa

³¹ A város közgyűlése 1920. január 30-án a Művésztelep villáinak eladásáról, majd márciusban a képek kiállításáról határozott. Evvel a Művésztelep nem szűnt meg, de lezárult történetének első korszaka. Ld.: Sümegi György: *A Kecskeméti Művésztelep dokumentumai (1909–1919)*. Budapest, 2009. 375.

³² Berger kávéház („Berzseráj”), Budapest VII., Erzsébet krt. 58. – *Az Estet* itt szerkesztették.

Herman Lipót: Tanulmányfej Radó Rózáról, 1916. Olaj, vászon, 51 x 40 cm.

Herman Lipót gyűjtemény, ltsz.: 83.10. © Vachott Sándor Városi Könyvtár,
Gyöngyös © Fotó: Szekeres Anna © HUNGART, 2018

szen meglepő, hogy milyen alapos hozzáértéssel beszélt Elek az útról, melyen jelenleg próbálkozom, milyen jó megfigyeléssel és ítélőképességgel, szakavatott hozzáértéssel tárta fel munkában lévő festéseim hibáit, fogyatékoságait s erőnyeit, s milyen jól érzi s érezteti, mire van momentán nagy szükség. Röviden: erősebb koncentráció, a természeti élmény intenzitása, s művészi légkör (pl. München). Szórol szóra aláírhatom, Szinyei is

körülbelül ezeket mondta. Én ezekre mindig hivatkozom, a 4 1/2 évi katonáskodás okozta visszaesésre, de ez lényegében nem változtat azon, hogy dolgaim határozott hiányt mutatnak fel. Bár kétségtelen a haladás legutóbbi kiállításom óta, mégis igen sok komoly buzgalomra van szükség, ha kellő mértékben óhajtok mesterségemben, illetőleg most már művészetemben előrejutni. Nagy kár, hogy a politikai eseményektől annyira befolyásoltam magam. Alapjában véve egészen ki kéne kapcsolnom magamat, s csakis mesterségemnek élni, hiszen az üzleti része pályámnak még kevésbé kedvező konstrukciók esetén is megnyugtatónak látszik. Most már valószínű, hogy mindig el fogok adni annyi képet, amennyit megélhetésem szempontjai megkívánnak, egészen nyugodtan élhetnék olyan munkának, mely ha lassan is, biztosan fejlesztene művészetemben. – Este a Fészekben vacsora, utána Feiks Jenő mondta el nagyon mulatságosan Tatz-ék³³ estélyét, hol Bednár és Kövér Gyuszi adták a bohém gyerekeket. Nagyon tehetséges előadó s esténként feketekává társaságunkban igen kellemes szórakozást nyújt, s kár, hogy mindig van egy pár betolakodó érdektelen, ki egy ideig terhünkre van.

Budapest, 1920. április 7.

Tegnap délután volt a Szinyei Társaság első ülése, illetőleg társas vacsorája a Gundelnél a Ligetben. Elégé jól folyt le, nem volt kellemetlen hangulat s jó ideának bizonyult, hogy a tárgyalásokat vacsorával kell összekötni. Jeszenszky Sanyi szépen dolgozott, megcsinálta megbeszéléseink alapján az ügyrendet, s nagyon alkalmasnak mutatkozik az ügyek vezetésére. Kissé többet ittam, minek eredményeképpen rossz álmaim voltak, s délig aludtam. Ebéd után Grünwald Béla jött ülni, később Rózi elment vele cukrászdába, én pedig festéket mentem venni egy Üllői úti papírkereskedésbe. Egy kisebb tubus kremsi festékért 150 Koronát kellett fizetni. Az előállítási költségek erősen szaporodnak. Este Pollatschekékhez mentem, ott uzsonnáztam, igen kedves emberek. Vasárnapra vevőt akar felhozni. A Fészekben elmondták, hogy az Egyesület tegnapi gyűlésén – melyen szándékosan nem vettem részt – Tatz és társai ellenem akartak szavazást intézni, de gyengén sikerült. Ezeknek a tehetségteleneknek törekvései már komikusak, így akarnak a fölényemért bosszút állni. Tekintetbe sem veszem őket. Az alkalmat azonban megragadom s kivonom magamat az egyesületi munkából. Unalmas tisztességes buzgaloméért mindig hálátlanságot aratni. Vacsora előtt Elek Sándor, az agrár igazgatója jött el, de megint nem beszélgettem vele, mert zavarta Falus, Pólya odatelepedése. Együtt vacsoráztam Elekékkel az ő vendégükként, jó és elégé kedélyes volt a vacsora. Azt hiszem, ezeknek az összeköttetéseknek még némi hasznát fogom láthatni. – Bátyámék itt vannak, tegnap megismertetett mostani fő üzlettársával, Bárány úrral. Árminról azt hallom, hogy valamilyen pénzmanipulációja miatt le van csukva. Lehet, hogy Juliska a napokban feljön, akkor majd bővebben tudok meg. Nem volna túl csodálatos dolog, mert a linkeskedés a vérében van, s most könnyen ráfizethet az ember.

³³ Tatz László (1888–1951) festő.

Budapest, 1920. április 11.

Tegnap tartotta a Képzőműv. egyesületének választmánya a végső igazoló gyűlést,³⁴ amelyen valószínűleg kizárta a kommunizmussal vétségben találtatott tagjait az egyesületből. Erre a gyűlésre nem mentem el, mert soknak esetében nem látom igazságosnak a döntést. De nincs is szándékomban a további gyűlésekre elmenni, de még az egyesület gyűléseire sem, mert a tagok közt sok a gonosz és ostoba, akiknek hiúságát unom. Tegnap délután volt a Szinyei gyászünnepe a Szépművészeti Múzeumban, Horthy, József főherceg, s mindenféle notabilitás jelenlétében. A terem eléggé szépen volt feldíszítve (Nemes M.-féle gobelinekkel), de a rossz akusztika következtében alig lehetett hallani az emlékbeszédeket. Jó volt, hogy Csók beszéde (a Sz. M. P. Társaság nevében), s Nemes Marcell 100 ezer Koronás alapítványa következtében a dolog súlya a Szinyei Társaságra hármlott, amely ilyen módon mindinkább nyer erkölcsi jelentőségében. Az ünnepély után kissé felnéztünk (Gyula bátyámmal és Karczag Lacival)³⁵ az Ernst aukcióba, majd Karczaggal menyasszonyához (Porczer dr. kisasszonyhoz) mentünk teára. – Ma délelőtt Ódry Árpád,³⁶ a Nemzeti Színház színésze ült nálam modell. A napokban kértem fel a szívességre. Igen érdekes, szép feje van. Délután Horváth kérésére az aukcióra mentem, vettem vele pár képet. Jámborral sétáltunk. Kissé beszélgetve egy olaszországi útról, melyen én Rózsival együtt venni részt, s mely Észak-Olaszország városait foglalná magában, le Florenzig. Ha a líra továbbra is így esik, lehet reménység rá, hogy a kívánságunk összel teljesedésbe megy. – Szerdán ebédre jönnek Fényes, Falus és Pólya hozzám, ezért már bevásárolt Rózsi egy kis eszcárgot s néhány tányért vagy 1200 Koronáért. Holnap megkísérlem visszacserélni néhány régibb tájképemet Löwengard Jánostól,³⁷ kinek gyerekeiről portrét festek ezért cserébe. A többi képem megszerzése irányában is lépéseket kéne tennem. Kár, hogy nehezen megy, de tán sikerülni fog.

³⁴ „Kizárták a kommunista képzőművészeket. A Magyar Képzőművészek Egyesülete legutóbb tartott közgyűlésén a 15.008-1920. számú B. M. rendelet értelmében a proletárdiktatúra alatt tanúsított inkorrekt és nemzetellenes magatartásuk miatt tagjai sorából kizárta a következőket: Berény Róbert, Pór Bertalan, Uitz Béla, Kernstok Károly, Bíró Mihály, Czigány Dezső, Tihanyi Lajos, Tipary Dezső, Kornay József, Kmetty János, Vedres Márk, Grossmann Lajos, Vágó József és Pál Hugó. Tagsági joguktól három évre megfosztotta Teplánszky Sándort és Márfy Ödönt. Rosszallását fejezte ki Beck Fülöp, Medgyessy Ferenc és Györgyi Dénes magatartása felett.” *Friss Újság*, 1920. június 3. 4.; *Magyarország*, 1920. június 20. 3.

³⁵ Karczag László (1886–1944) orvos, biokémikus, ekkor a Budapesti Tudományegyetem I. sz. Belgyógyászati Klinikáján volt tanársegéd.

³⁶ Ódry Árpád (1876–1937) színész, színiakadémiai tanár, rendező.

³⁷ Löwengard (Lippai) Gyula testvére, Löwengard János ügyvéd, aki a Fészek titkára volt az 1910-es években, illetve a Magyar Közgazdasági Bank ügyésze. Mindketten Nagyszentmiklóson születtek, innen ismeretségük Herman Lipóttal. Számos képpel rendelkeztek a festőtől.

Herman Lipót: Mulatság (Walpurgis-éj), 1925. Papír, tus, akvarell. 305 x 420 mm.

Herman Lipót gyűjtemény, ltsz.: 83.150. © Vachott Sándor Városi Könyvtár, Gyöngyös © Fotó: Szekeres Anna © HUNGART, 2018

Budapest, 1920. április 14.

Ma izgalmas napja volt Rózsának, ebédre megjelent Fényes, Falus és Pólya. Az ebéd kitűnő és bőséges volt, délután 6-ig itt voltak, a feketekávéra megjelent Löwengard is Gárdossal együtt. Délelőtt keveset dolgoztam Grünwald Béla ült. Délután a vendégség következtében pihentem. Éppen csak rámákat hoztak haza, s egy régi tájképet Löwengard Jánostól (Aranka partján). A Görög utcás tájképeimet ugyancsak tőle tegnap hoztam el saját magam, mikor is gyalog sétáltunk át a Gellért téren L. Gyulával, gyönyörködve a szép esti hangulatban. A képek itthon nem hatnak olyan jól, mint reméltem, de minden este kedves emlékek lesznek fiatalkori törekvéseimről, s megtartom őket. Néhány ilyen dolog megszerzésére van még szükségem, hogy régi kollekciómát így módon kiegészítsem. Este a Fészekben alig vacsoráztam valamit, az ebédetől annyira jóllaktam, de Falus is.

Budapest, 1920. április 16.

Délelőtt bementem a városba, a városparancsnokságon leadtam a tisztí igazolásomat kérő kitöltött iratot. Utána a korzó felé sétáltam. Útközben találkoztam Perlmutter Izsákkal, kivel vagy 1/2 órán át sétálgatva beszélgettünk. Panaszkodott, hogy adó és

illeték ügyek miatt be kellett jönnie Újpestről (szegény milliomos,³⁸ mennyi gondja, baja van), megemlítettem neki a Szinyei Merse Pál Társaságot. Szinyeit ő nem tartja olyan nagy művésznek, mint ahogy a közhitben ez általános, bár műveltségét és okosságát igen sokra értékelte. Perlmutter véleményeiben különben is igen sokszor érthetetlenül extravagáns. Néha egy bornírt ember benyomását teszi (mikor Zorn³⁹ Velázquez mellé helyezi értékelésében), de ma speciel egész értelmes, sőt, néha határozottan helyeselhető dolgokat mondott a művészetről s a művészeiről általában. Nem túl originális megfigyelések, de eléggé jó alapvető igazságok. Gyengéje a zsidókérdés. Haragszik az antiszemitizmusra, ezt Ferenczy Károlynak nem tudja megbocsájtani, pedig azzal úgy látszik, elég jóban volt egy ideig. Kissé „nehéz” ember, mint a mi társaságunkban mondják. A korzón Molnár Gézával, Fényessel, Pólyával, Falussal, Kálmán Ubullal⁴⁰ találkoztam. Ebéd után alvás pár percig, 1/2 7-kor az Ernst aukcióra. A Fészekben vacsora. Korán hazajöttünk Rétivel. Tegnap délután Löwengarddal s Herquettel a Vurstliban, s ott Vitéz László színházában. Kedves, szórakoztató volt. Lechner bácsi idejében sokat szórakoztunk ezeken a szép mulatóhelyeken. Most majdnem ugyanolyanok ezek a helyek, csak még rongyosabbak, mint régebben.

Budapest, 1920. április 17.

Kissé munkátlan vagyok. Későn kelek, olvasgatok, s néha kissé festegetek valamelyik kis kompozíciómon. Délután Julcsa jelent meg, megjött Szabadkáról, elmesélve Ármín szomorú esetét. Valamilyen valutaüzelmek miatt le van tartóztatva már 8–9 hete, s lehetséges, hogy elítéltetés vár rá. Bizony ez szomorú, de az ostobaságnak végül mégiscsak eljön a büntetése. Nagyon sajnálom, hogy ilyen kellemetlen eset esik a családban, de hát mit lehet tenni a balsors ellen?

El kellett volna ma mennem az Egyesület választmányi ülésére, de szerencsére Szomoró Dezső⁴¹ telefonált, hogy jöjjenek fel hozzá, mielőtt a Fészekbe megyek, mutatni akar valamit. Elmentem hozzá s ott töltöttem vagy másfél órát. Egy régi Rubens másolatot mutatott, melyért a tulajdonosai 80 000 Koronát remélnék kapni; testvérek közt megér 1000-et. Megnéztem régi művet, a „Bibliát”, mely erotikus sorozatot 10 év előtt csináltam, s Szomoróynak adtam el 100 egynehány Koronáért. Szomoró hodályszerű lakását ma láttam először nappal, kissé kiesnek tűnik. Könyvtárszobája érdekes. A Fészekbe valóban későn érkeztem, Fényessel s Ernsttel beszélgettem (az aukció állítólag 9 milliót forgalmazott). Kávénál kevesen voltak, Sebestyén építész,⁴² ki jelen volt a választmányi ülésén, elbeszélte, hogy névtelen levéllel

³⁸ Pl. az ő tulajdona volt az Andrássy út 60.

³⁹ Andreas Zorn (1860–1920) svéd festő.

⁴⁰ Kálmán Jenő Ákos (Ubul) (1883–1958) újságíró, gazdasági szakember.

⁴¹ Szomoró Dezső (1869–1944) író, újságíró. Ebben az időben a Sütő u. 6-ban élt, a legfelső emeleten, a híres toronyszobában. Ld. Kellér Andor: *Író a toronyban*. Budapest, 1954.

⁴² Sebestyén Arthur (1868–1943) építész.

bevádoltak ott – valószínűleg ugyanazok, kik azt már a rendőrségnél és ügyészségnél megtették. Az Edvi, Merész, Tatz társaságra gyanakszom. Majd jelentkeznek a büntetésekért. Bármennyire nem törődik az ember az ilyen dolgokkal, mégiscsak bosszantják, mint ahogy bántó, hogy az emberre sár fröccsen – pedig erről sem tehet. A művészpolitikából mindenesetre visszavonulok, az egyletek gyűléseire sem járok el. Undor fog el, ha arra gondolok, hogy ezek a fráterek is jelen vannak ott. A Fészket is unom ugyanebből a szempontból, az ember kénytelen egy teremben lenni olyan nímándokkal, kikről tudja, hogy gyűlölük!

Budapest, 1920. április 20.

Nem sokat dolgozom. Említettem, hogy a napokban egyszer künn voltam a Vurstli-ban Löwengarddal s Herquettel, ott nézegettük a mozgalmas népmulatságokat. Tegnap este ezt a Fészekben Pólya Tibinek említettem, ki természetesen nagyon sajnálta, hogy nem volt velünk, hiszen ő szereti az ilyfajta dolgokat festeni. Mindenesetre örömmel vette leírásunkat egy vörös kabátú kikiáltóról, ki 3 birkózót konferált be, ezt – úgymond – rögtön megfesti fejből. Ez adta rá az ideát nekem is, hogy megkísérleljek a jelenetről egy vázlatot készíteni, miután is láttam a jelenetet. Persze nem tudom megállni, hogy egy kevésbé Daumier-re ne gondoljak, kinek kis festményeit módfelett nagyra becsülöm. Azt is elhatároztam, hogy többször nézem majd meg ezeket a genre-szerű jeleneteket a Ligetben, de most már avval a célzattal, hogy itthon meg is festem őket fejből azoknak a futólagos skicceknek alapján, melyeket odakünn le kell jegyeznem. Ez a gondolat, hogy a látott genre-jeleneteket így megfessek, évek előtt már többször kísértett, már a Mintarajziskolában is, s később Nagyszentmiklóson és Pesten is – de sohasem fogtam hozzá, keresván képességeim határait. Most mintha mégis többet tudnék, vagy legalábbis többet merek, s talán talán mégiscsak megpróbálhatom ezeket az impressziókat összeadni. Talán még arra is merészkedem, hogy a Gellérthegy oldalán pihenő festői nyaralókat lefessek. De lehet, hogy ez csak terv marad. – Falus tegnap elküldte az ígért rokokó faragású tükröt és egy barokk konzolt alája, zöld márványlappal, mely most műtermem fő ékességét képezi. Kell majd egy rendesebb képet érte cserébe adnom. – A Fészekben tegnap a választmányi gyűlésen – úgy hallom – felhánytorgatták a Falus-féle zseton ügyet. Nagyon sajnálnám, ha komoly következményei támadnának. Hihetetlen, néha milyen gyerekes linkségeket követ el, rontván renoméját. Pedig most valami nagyobb fába vágta a fejszéjét, a Hitelbank tervez valami iparművészeti exportvállalkozást, melynek Falus volna a vezetője. Ez elképzelésben természetesen nagyon szép, csak el ne rontsa valami kis bolondsággal, amint már szokta. A képeladás 1 1/2 hónap óta határozottan pang, de tán nem sokáig. A politikai viszonyok megint zavarosak, a parlament idemnitás vitája nem áll másból, minthogy szidják a zsidókat, s fantasztikusabbnál fantasztikusabb terveket gondolnak ki arra, hogyan bosszantsák és üssék a zsidókat. Nehéz kívárna azt a 4-5 hónapot, míg észre térnek ebből a reménységből. Hallom, hogy a Műcsarnokban is nagyban készülnek rá, hogy kibuktassanak

minden zsidót, s volt zsidót. A Knoppoknak és Kallósoknak⁴³ erősen fő a fejük, hogy mit csináljanak, mert az ő bőrükre kétszeresen megy a dolog, mert ők kikeresztelkedettek, s egyik táborhoz sem tartoznak. A dolognak alapjában véve nincs nagy jelentősége, mert hiszen a vevők 90 %-a mégiscsak zsidó, és a nem zsidók baja, ha erre ráeszmélnek. Úgy hallom, hogy Friedrichéket akarják beválasztani a vezetőségbe. Bárcsak sikerülne nekik. Márton,⁴⁴ Tatz, Merész, Kövér, Bednár, Zala etc. a főkolomposok. No, de jön még kutyára dér. Jobb képeket csak nem tudnak mégis festeni, akármennyire gyűlölködők.

Budapest, 1920. április 24.

36 éves vagyok, ma van születésem napja. Hangulatom nem túlságosan emelkedett, alapjában véve az események és körülmények mégiscsak hatnak kedélyemre. S már 6-ik éve. Tegnap Lakatos László barátom premierjén családja páholyában.⁴⁵

⁴³ Kallós Ede (1866–1950) szobrász.

⁴⁴ Márton Ferenc (1884–1940) festő, a Magyar Nemzeti Képzőművészek Szövetsége titkára.

⁴⁵ Lakatos László (1882–1944) író, újságíró, népszerű színpadi szerző. *A menyasszony* c. színművét ekkor mutatta be a Belvárosi Színház.